

Інна ВАЛЕНТОН,

здобувач кафедри англійської філології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧИТАННІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ

У статті окреслено сутність та структуру процесу формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності фахівців менеджерських спеціальностей, який нерозривно пов'язаний з постійно зростаючими вимогами до рівня його сформованості в умовах прискорення інтеграційних процесів у світовому економічному просторі; розглядаються питання, які стосуються моделі формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів. Виокремлено принципи побудови моделі формування читацької компетентності: циклічності, системності, професійної спрямованості та поетапності навчання. Обґрунтовано етапи формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в читанні. Визначено засоби формування іншомовної компетентності у читанні та способи контролю рівня її сформованості.

Ключові слова: авторська навчальна комп'ютерна програма-тренажер, англomовна професійно орієнтована читацька компетентність, етапи формування, контроль, майбутні менеджери, принципи.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Розширення співпраці України з різними міжнародними організаціями, глобалізаційні, трансформаційні та інтеграційні процеси в світовій економіці, участь нашої країни в Болонському процесі, з одного боку, відкрили вітчизняній вищій школі шлях до входження в світовий освітній простір, що дає можливість студентам і випускникам українських нелінгвістичних вищих навчальних закладів (ВНЗ) продовжити навчання або працевлаштуватися за кордоном; а з іншого – актуальності набуває питання підготовки конкурентоспроможного фахівця, здатного на належному рівні здійснювати міжкультурну професійно орієнтовану комунікацію не лише в межах нашої держави, а й на міжнародному рівні.

Специфіка професійної діяльності менеджера передбачає його безперервну активну участь в заключенні договорів, організації круглих столів, проведенні семінарів та зустрічей, в реалізації спільних інвестиційних проектів, переговорів тощо. Відповідно, виникає нагальна потреба в оволодінні майбутніми фахівцями сфери міжнародного менеджменту компетентностями іншомовного професійно орієнтованого спілкування для реалізації успішної й адекватної професійної комунікації в різних типових та нетипових проблемних ситуаціях, невід'ємною складовою яких є розуміння письмової документації без участі третьої особи перекладача (з метою уникнення витоку інформації).

У зв'язку з цим серед основних вимог таких державних документів, як: закон України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки», «Проект концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 роки» наголошується на підготовці працівників сфери міжнародного менеджменту, які повинні вільно володіти іноземною мовою (ІМ), як засобом міжкультурної комунікації: вести ділові усні та писемні перемовини із зарубіжними партнерами, заповнювати форми фінансових документів, складати фінансові угоди / звіти, обговорювати фінансово-економічні питання з урахуванням сучасних тенденцій розвитку та становлення мікро- й макроекономічних процесів, а також самовдосконалюватися через опрацювання автентичної літератури з фаху.

Проте, досягнення безперешкодного рівня іншомовної комунікації у процесі професійної діяльності значно ускладнюється через недостатній рівень сформованості англомовної професійно орієнтованої компетентності (АПОК) в читанні майбутніх менеджерів.

Відтак, пріоритетного значення набуває проблема подальшого вдосконалення методики формування АПОК в читанні, зокрема, на матеріалі автентичних спеціалізованих текстів з фаху (ТФ), оскільки успішність спілкування в професійних сферах у великій мірі залежить від розуміння письмової (друкованої) інформації. Для покращення якості формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх

менеджерів у нелінгвістичних ВНЗ необхідно удосконалити процес оволодіння вміннями читання. Адже, процес формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності фахівців менеджерських спеціальностей нерозривно пов'язаний з постійно зростаючими вимогами до рівня його сформованості в умовах прискорення інтеграційних процесів у світовому економічному просторі. Це, в свою чергу, вимагає вдосконалення методики формування компетентності в читанні автентичних текстів з фаху майбутніми менеджерами для подальшої реалізації англomовного усного та писемного мовлення. Відповідно актуалізуються й завдання ефективної підготовки майбутніх фахівців до професійно-комунікативної діяльності, які конкретизовано у Програмі з англійської мови для професійного спілкування (2005) [6; 7]. Представимо особливості розробленої нами моделі навчання читання ТФ майбутніх працівників сфери міжнародної економіки з використанням авторської навчальної комп'ютерної програми-тренажера „HotEnglish“ [10]. Слідом за О. Б. Тарнопольським та Н. П. Волковою, під моделлю навчання ми розуміємо «схематизоване подання усіх педагогічних заходів, що забезпечують ефективність і результативність цього процесу» [2; 10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Створенню моделей навчання іноземних мов з використанням навчальних комп'ютерних програм (НКП) присвячені праці багатьох методистів: структурування моделі навчання читання (Волошинова М. М., Метьолкіна О. М., Микитенко Н. О., Складенко Н. В., Смельякова Л. П., Фоломкіна С. К.), обґрунтовано моделі навчання іноземної мови з використанням комп'ютерних програм у ВНЗ (Асоянц П. Г., Бігич О. Б., Власов Є. О., Волошинова М. М., Ігнатенко В. Д., Коробейнікова Т. І., Метьолкіна О. М., Москалець О. О., Окопна Я. В., Радецька С. В., Руснак Д. А., Синекон О. С., Стрілець В. В., Ярошенко О. В.).

Незважаючи на наявність досліджень, присвячених моделюванню процесу формування вмінь читання, проблема розробки моделі формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх

менеджерів ТФ з використанням НКП залишається невирішеною. Тому, відсутність завершеної моделі використання НКП для формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів зумовили **актуальність** нашого дослідження.

Метою нашої наукової розвідки є розгляд специфіки та особливостей формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Особливості формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів закладено в структуру розробленої нами моделі формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в читанні автентичних текстів майбутніми менеджерами, що ґрунтується на принципах циклічності, системності, професійної спрямованості та поетапності навчання[1–8; 9].

Під принципом циклічності ми розуміємо реалізацію навчальної мовленнєвої діяльності за певною тематикою та протягом визначеної кількості практичних аудиторних занять. Принцип системності відображається розробленій підсистемі вправ, яка спрямована на оволодіння вміннями читання автентичних ТФ англійською мовою.

Результати аналізу навчальних програм дозволили нам з'ясувати сфери професійних знань майбутніх менеджерів, а також вимоги чинної програми з англійської мови для професійного спілкування, що визначають загальні професійні ситуації, в яких студенти повинні вміти використовувати мовленнєві вміння, нами було укладено перелік професійних сфер де майбутні менеджери будуть застосовувати знання та вміння, набуті в процесі читання автентичних ТФ. З іншого боку ці сфери визначають тематичний аспект змісту формування АПОК в читанні майбутніх менеджерів. В таблиці відображено, що саме представляють собою чотири узагальнені теми та їх основні підтеми, які вивчаються студентами нелінгвістичного ВНЗ впродовж усього курсу навчання.

Таблиця – Сфери професійних знань майбутніх менеджерів

Назва сфери	Професійно орієнтована тематика			
Економіка	Основи економіки	Мікроекономіка	Світова економіка	Економіка України
Фінанси	Гроші	Грошово-кредитна політика	Міжнародні валютно-кредитні відносини	Світові фінанси
Маркетинг і менеджмент	Міжнародний маркетинг	Конкуренція	Основи менеджменту	Міжнародний інноваційний менеджмент
Світова торгівля	Міжнародні економічні зв'язки	Міжнародна економічна інтеграція	Зовнішньо економічні зв'язки	Світові товарні ринки

Коротко надамо коментар зазначеному в таблиці. Для організації процесу формування АПОК в читанні майбутніх працівників міжнародного менеджменту актуальними є такі принципи комунікативно-когнітивного підходу: міждисциплінарності; інтенсивного опертя на фонові знання; розвитку й удосконалювання всіх сторін вторинної мовної особистості; автентичності; рівневого підходу до навчання; багатоступінчастого підходу до формування АПОК в читанні; адекватного врахування типології автентичних ТФ; інтерактивності; контекстуальної обумовленості; когнітивного розриву; фреймового моделювання. Шляхом адаптації перелічених принципів до умов навчання майбутніх менеджерів походить є посилення когнітивно-прагматичної спрямованості навчання іншомовної професійно-мовленнєвої взаємодії.

Авторська навчальна комп'ютерна програма-тренажер „HotEnglish“ є засобом реалізації цієї підсистеми [10: 4–6]. Цю модель розроблено для оволодіння вміннями читання автентичних ТФ майбутніми менеджерами в дистанційному режимі роботи з веб-кейсом „HotEnglish“. Для впровадження розробленої нами методики найбільш оптимальним ступенем навчання ми вважаємо другий рік навчання студентів – майбутніх менеджерів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Адже, по-перше, згідно з “Типовою програмою”, студенти 2-го курсу повинні володіти вміннями аналітичного читання [7]. По-друге, саме на цьому

ступені навчання рівень володіння іноземною мовою дозволяє вводити нескладні ТФ мовою оригіналу. Модель розрахована на 1 семестр II року навчання майбутніх менеджерів галузі знань 07 «Управління та адміністрування» освітнього ступеня «Бакалавр» за спеціальністю 073 «Менеджмент» в немовному ВНЗ та включає 2 навчальні модулі та 5 змістових модулів відповідно до навчальної програми майбутніх фахівців цієї спеціальності. В рамках кожного змістового модуля проходить робота за трьома етапами: 1 – дотекстовий (Pre-reading), 2 – текстовий (Reading) та 3 – після текстовий (Post-reading) [3].

Розроблена нами модель навчання читання ТФ з використанням веб-кейсу реалізується у контексті кредитно-модульної системи навчання та модульно-рейтингової системи оцінювання. Відповідно до поступового ускладнення в межах кожної наступної нової тематики автентичних ТФ, збільшується і кількість завдань для роботи з текстом на етапах “Pre-Reading” та “Post-Reading”.

За умов обмеженого обсягу нашої наукової розвідки надалі коротко зупинимося на останньому етапі Pre-Reading. Цей етап спрямований на перевірку розуміння вокабуляру, та на розвиток навичок подальшого його використання в усному і писемному мовленні. Змістом цього етапу є рецептивно-репродуктивні й рецептивно-продуктивні вправи. Слідом за Н. Д. Гальсковою, ми пропонуємо три групи вправ на цьому етапі [3; 5]. Перша група вправ пов'язана з відтворенням матеріалу тексту з опорою на ключові слова, словосполучення та речення, скорочений чи спрощений варіант тексту. Студентам пропонується завдання на таке опрацювання тексту: розподіл тексту на смислові віхи, складання плану до тексту, пошук ключових фраз чи речень до кожного пункту плану. Друга група вправ спрямована на розвиток умінь репродуктивно-продуктивного характеру відтворювати й інтерпретувати зміст ТФ в контексті проблем, яких торкається автор; аргументовано, з опорою на матеріал тексту висловлювати свої думки й судження щодо цих проблем;

оцінювати інформацію, яка міститься в ТФ, з точки зору її значущості для студента; повідомляти, про що майбутній менеджер дізнався тощо.

Невід'ємною складовою навчального процесу не лише на Pre-Reading етапі, а й в межах кожного наступного етапу є контроль сформованості рівня відповідних умінь студентів. У розробленій нами моделі передбачається поточний контроль на кожному занятті, а також рубіжний контроль у складі модульної контрольної роботи, яка проводиться після закінчення вивчення модуля. На відміну від безкомп'ютерного навчання за допомогою веб-кейсу забезпечує повну конфіденційність щодо результатів виконання завдань. Крім того, важливим моментом є можливість саморегулювання швидкості роботи та інші ергономічні можливості до НКП.

Висновки. Отже, розроблена нами модель ґрунтується на принципах циклічності, системності, та поетапності навчання та реалізується у контексті кредитно-модульної системи навчання та модульно-рейтингової системи оцінювання. особливості формування АПОК в читанні майбутніх менеджерів зумовлені адаптацією принципів комунікативно-когнітивного підходу до умов навчання майбутніх менеджерів АМ професійного спілкування. Виявлені методичні особливості включають: урахування перспективних потреб комунікативної діяльності майбутніх менеджерів; побудову навчального курсу навколо предметного змісту і прагматично-комунікативних функцій професійного спілкування; рівневий багатоступінчастий підхід до формування АПОК в читанні; формування когнітивно-семантичних орієнтирів комунікативної поведінки засобами фреймового моделювання навчально-мовленнєвої діяльності в межах дистанційного веб-кейсу; дотримання принципів міждисциплінарності, автентичності, інтерактивності, когнітивного розриву.

При роботі з „HotEnglish“ у процесі формування АПОК в читанні майбутніх менеджерів максимально реалізується принцип індивідуалізації навчання тому, що студент може вибирати та адаптувати навчальні матеріали у

відповідності до своїх професійних потреб та інтересів, рівня володіння ІМ, розвитку певних навичок та вмінь.

Створені розробки й матеріали відкривають додаткові **перспективи** подальших наукових розвідок щодо укладання методичних рекомендацій з формування англійської професійно орієнтованої компетентності в читанні майбутніх менеджерів.

Список використаної літератури

1. Бігич О. Б. Кейсова і подкаст технології формування міжкультурної компетентності: колективна монографія / О. Б. Бігич, Д. А. Руснак, В. В. Стрілець, Т. І. Коробейнікова, О. В. Ярошенко, В. Д. Ігнатенко / заг. і наук. ред. О. Б. Бігич. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2017. – 160 с.

2. Волкова Н. П. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах [Текст]: монографія / Н. П. Волкова, О. Б. Тарнопольський; за заг. та наук. ред. О. Б. Тарнопольського; Дніпропетр. ун-т ім. Альфреда Нобеля. – Д. : [б.в.], 2013. – 226 с.

3. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранным языкам: Пособие для учителя. – 3-е изд., перераб. и доп. / Н. Д. Гальскова. – М. : АРКТИ, 2004. – 192 с.

4. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: Наук.-метод. посібник / Авт.укл.: О. І. Пометун, Л. В. Пироженко. – К. : Видавництво А.С.К., 2004 – 192 с.

5. Микитенко Н. О. Теорія і технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю: атореф. дис. на здобуття наукового ступеня д. пед. н.: спец. 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти, 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови / Н. О. Микитенко. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 42 с.

6. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок, В. О. Іваніщева, Л. Й. Клименко, Т. І. Козимирська, С. І. Кострицька, Т. І. Скрипник, Н. Ю. Тодорова, А. О. Ходцева. – К. : Ленвіт, 2005 – 119 с.

7. Про затвердження Державної програми “Інформаційні та комунікаційні технології в освіті та науці” // Постанова кабінету Міністрів України від 7 грудня 2005 р. № 1153 [Електронний ресурс]. – режим доступу: [http:// zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1153-2005-%EF](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1153-2005-%EF)

8. Теорія і практика формування іншомовної професійно орієнтованої компетентності в говорінні у студентів нелінгвістичних спеціальностей / О. Б. Бігич, Л. В. Бондар, М. М. Волошинова, Л. О. Максименко, О. М. Огуй, І. О. Сімкова, Я. В. Окопна // Колективна монографія за заг. і наук. ред. : Бігич О. Б. / – К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – 383 с.

9. Richards J. C. Approaches and Methods in Language Teaching / J. C. Richards, T. S. Rodgers. – 2nd ed. – CUP, 2005. – 279 p. – (Cambridge Language Teaching Library).

10. Valenthon I. The experimental research study results with the author's course "Hot English" for future managers / I. Valenthon // Proceedings of the International Scientific Conference "Topical problems of modern science" (June 16, 2017, Warsaw, Poland) Vol.5; Multidisciplinary scientific edition Indexed by: Academia.edu RS Global S. z O.O., Warsaw, Poland, 2017 – 75 p.

Валентон І. Особенности формирования англоязычной профессионально ориентированной компетентности в чтении будущих менеджеров

В статье рассматриваются вопросы, касающиеся модели формирования англоязычной профессионально ориентированной компетентности в чтении будущих менеджеров; обозначена сущность и структура процесса формирования иноязычной профессионально ориентированной коммуникативной компетентности специалистов менеджерских специальностей, которые неразрывно связаны с постоянно растущими требованиями к уровню ее сформированности в условиях ускорения интеграционных процессов в мировом экономическом пространстве; рассматриваются вопросы, касающиеся особенностей структурирования модели формирования англоязычной профессионально ориентированной компетентности в чтении будущих менеджеров. Выделены принципы построения модели формирования читательской компетентности: цикличности, системности, профессиональной направленности и поэтапности обучения. Обоснованы этапы формирования англоязычной профессионально ориентированной компетентности в чтении. Определены средства формирования иноязычной компетентности в чтении и способы контроля уровня ее сформированности.

Ключевые слова: авторская учебная компьютерная программа-тренажер, англоязычная профессионально ориентированная читательская компетентность, этапы формирования, контроль, будущие менеджеры, принципы.

Valenthon I. The professionally oriented competence formation features in English reading and the studding in model for future managers

The article deals with some questions concerning the model of the formation professionally oriented competence in the English reading for future managers and

with the problem of the development of strategic skills of ESP reading. There has been grounded the necessity of students' mastering the above-mentioned competence. The term "professionally oriented competence in English reading for future managers has been defined. This model falls into the following groups: planning, inferring, hypothesis testing, revising hypotheses. The author gives a full description of the modelling. The reading skills are suggested to be developed with the help of corresponding electronic exercises and tasks. It has been proved that pre-reading exercises aim to form strategic skills of planning, reading exercises and tasks enable to use reading strategies of inferring and compression while post-reading tasks help to develop strategies of evaluating and correcting. The research results can be used for further studies of the problem. The principles of constructing the model in English reading competence: cyclicity, systematicity, professional orientation and stepwise learning are singled out. The stages of formation professionally oriented competence in English reading are substantiated. The means of forming foreign language competence in reading and ways of controlling its level of formation are determined. The linguistic characteristics of English financial and economic texts and psychological mechanisms of their vocabulary learning have been determined. The linguodidactic model of developing English lexical competence of future financiers in the process of reading professionally oriented texts has been elaborated and the corresponding system of exercises has been modelled. The criteria, evaluative indicators and levels of developing English reading competence of future managers in the process of reading professionally oriented texts have been defined. The main purpose of our study is to compare the English reading comprehension abilities of students – future managers in three experimental groups before and after using the model with metacognitive strategies and to study the students' attitude towards teaching English reading comprehension using metacognitive strategies. Teachers can use our technology to make their own comprehension questions for texts that their students read to help them understand better what they read. In addition, it can be used to analyse instructional materials and to develop materials to ensure that the various forms of questions are used to help students respond to a variety of types of reading comprehension.

Key words: *author's educational computer program-training, professionally oriented English reading competence, stages of formation, control, future managers, principles.*